

Н. А. Литовченко

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

ВІЗУАЛЬНИЙ ВИГЛЯД ПІДРУЧНИКІВ З МОВИ У БАГАТОКУЛЬТУРНИЙ ОСВІТІ

Анотація

Це стаття є спробою дослідити деякі питання, пов'язані з вивченням іноземної мови у багатокультурному суспільстві. У ній ідеться про візуальний невербальний аспект серії підручників для дітей, котрі вивчають англійську мову як іноземну.

Ключові слова: візуальний, невербальний, серія підручників, культура, парадигма.

Вступ

Зміни у функціонуванні іноземних мов спричиняють зміни у підходах до викладання іноземних мов. Багато сучасника методистів (Є. М. Верещагін, М. Н. Вятутнев, І. А. Зимня, В. Г. Костомаров, І. Я. Лернер, О. Д. Мітрофанова, Є. І. Пасов та інші) дотримуються ідеї культурного підходу. Згідно з цим підходом освіта розглядається як передача ідей, здобутих сучасним рівнем культури, бо без культури ніщо не може стати змістом освіти (І. Я. Лернер). Актуальні проблеми сучасної освіти знаходяться у площині зміни традиційної, зосередженої на знаннях, парадигми на парадигму, зосереджену на культурі. Отже, з формули «мова – культура» ми переходимо до формули «мова через культуру та культуру через мову» [4, с. 10].

В останні 20-25 років з'явилося багато досліджень, присвячених проблемі ілюстрацій у підручниках. Дослідники намагаються визначити природу книжкових ілюстрацій та їхню роль у засвоєнні певного навчального матеріалу. Вкрай важливим є те, що у цих наукових працях прослідковується

тенденція розглядати іконічні матеріали підручника не як сукупність індивідуальних, автономних малюнків, репродукцій, фотографій, а як невід'ємний компонент підручника, бо іконічні серії разом з вербальною частиною тексту утворюють «єдину текстову книгу» [6, с. 5].

Існує багато актуальних питань, пов'язаних з організацією підручника. На нашу думку, до таких питань належать тип серії малюнків; особливості вигляду ілюстрацій з підручників з різноманітних предметів; спільного ефекту невербальних форм презентації з внеском на розвиток, освіти, знання та підготовку; можливості образотворчих механізмів у створенні декількох різних типів промови.

Отже, об'єктом нашого дослідження є процес вивчення англомовної культури у початковій школі в Україні.

Предметом є вивчення візуального вигляду підручників у процесі оволодіння англомовною культурою.

Мета статті є встановити зв'язок між оволодінням англійською культурою та візуальним невербальним компонентом серії

підручника. Дана мета зумовлює низку завдань, які потребують подальшого вирішення:

1) визначити тип візуального компонента у серії підручників як крос-культурного феномена, як-от багаторівневий художній знак, і у співставленні з'язку з цим визначити його структуру та компоненти композиції;

2) з'ясувати ряд візуальних функцій у підручникові іноземної мови;

3) визначити фактори, що впливають на адекватне сприйняття візуальних невербальних серій підручника в цілому і кожного з його компонентів.

Теорія

Візуальна невербальна серія підручника є ознакою культури, одним із можливих елементів моделі підручника у культурі. Ми визначаємо візуальну невербальну серію як просторове утворення предмета - об'єкта, що представляє невербальну художню інформацію. Вона є лише низкою ілюстрацій.

Візуальна невербальна серія як знак має наступні особливості:

- візуальність, тому що візуальна невербальна серія сприймається за допомогою зору;

- комунікативний характер, адже знаки завжди використовуються людьми з комунікативною метою, без цієї мети, вони не знаки, лише за спеціальних умов візуальна невербальна серія може функціонувати як засіб комунікації;

- низький рівень традиційності, котрий визначається високим ступенем умовних відносин між візуальними невербальними знаками та подіями з реального життя;

- мотивація, котра базується на візуальній подібності з життєвими реаліями,

що мають такі характеристики знака, як «довільність» у термінах стосунків «дійсність – важливість – знак».

У філософії та психології під сприйняттям розуміють пізнавальний процес сенсорного відображення дійсності у вигляді чуттєвих образу об'єкта [1, 2, 5 тощо.]. Відчуття – на проміжному рівні - точне відображення почуттів та мислення. Воно виконує свою роль на основі негайного сприйняття різних модальностей.

У сучасній психології розмежовують три типи чуттєвих операцій. По-перше, пізнання об'єкта за умови знайомства з його найбільш визначальними рисами. У нашому випадку, ми вважаємо за таку рису контури образів об'єктів, завдяки яким предмет вивчення відокремлюється з загального фону. Загальновизнаним є той факт, що колір є незалежним феноменом культури, елементом стилю, навіть стилем життя. У кольорах закодована інформація, кожний колір є певним сигналом для реципієнта, особливо щодо майбутньої насолоди або незадоволення, бо сприймання кольорів тісно пов'язане з емоціями.

Люди весь час реагують на кольорові коди і фактично кожну хвилину здійснюють кольорові сигнали.

Гармонійна та негармонійна комбінація кольорів – це також певний тип ознак культури. Сприймаючи або створюючи гармонію, люди повинні вміти поводитися зі зв'язками між кольорами. Вони існують у схематичній формі, тому неможливо виразити образи винятково. Відомо, що відмінності у системі кольорового кодування спричиняються національними, етнічними, географічними умовами.

Іншим джерелом розумового розвитку дитини є вербальна мова. Її вплив на загальний розвиток особистості особливо відчувається у віці 6-7 років, бо візуально-

образне мислення поступово починає торувати шлях для вербального та логічного розвитку.

Методи

Задля досягнення мети та завдань нашого дослідження ми використовуємо наступні методи: психологічний, семіотичний, педагогічний; компаративний - порівняли ілюстровані підручники з англійської мови як іноземної; систематичний і структурний підхід до розміщення візуальної невербальної серії підручника; комунікативний підхід, що вказує на встановлення зв'язків між сприйняттям споглякцій і мовних механізмів, мотиваційний тощо.

Дискусії та результати

Візуальна невербальна серія підручника є знаком, що містить певну інформація, закодовану в мові, її характерні риси подібні до мови образотворчого мистецтва. Візуальна невербальна складова підручника має структуру, котра включає значущі й виразні рівні, сигналізуючі засоби (сенсорні стандарти) виражального рівня на трьох підрівнях, що складає частину багаторівневого особливого індексу вигляду алфавіту.

У даній статті розглядаються теоретичні передумови використання невербальних візуальних навчальних серій підручника як засобу контролю і розвитку практичної методології для пошуку даних у різних англійських культурах.

Невербальні візуальні матеріали як низка соціального спадку освіти містять закодовану інформацію про значний соціальний досвід. Одночасно такі матеріали виконують роль «представника» змісту – культури тієї мови, що циркулює в суспільстві. Цей зміст є багатовимірним та

включає психологічний аспект, спрямований на досягнення цілей розвитку тисячоліття.

Організований невербальна візуальна серія підручника виконує функцію методичного контролю засобів оволодіння англійською мовою у культурі цієї мови в аспектах еволюції, пізнання, розвитку та навчання:

- засоби створення дій та операцій візуальної, творчої уяви, вербального і логічного мислення, засоби передачі зовнішніх дій у внутрішнє впровадження та розвиток семіотичних, комунікативних, естетичних напрямків;

- засоби оволодіння фактами мовної культури та пізнавальних інтересів (когнітивний аспект);

- засоби формування цінностей (навчальний аспект);

- засоби контролю за вивчення студентами предмету навчальної діяльності через оволодіння компонентами структури, особливо освітніми;

- головні дії, управління низкою породжених мовних механізмів і оволодіння навичками мовлення різних типів мовленнєвої діяльності, створюючи ситуації мовної комунікації;

На основі аналізу праць теорії сприйняття, семіотики, теорії контролю можливо висвітлити етапи формування образу мовної культури, зокрема російської (української), через сприйняття візуальної низки підручників, що змальовують технології управління образами на кожній з цих стадій, організовуючи візуальні невербальні текстові рівні, аналогічно встановленню особливих завдань.

Відомо, що можливі зв'язки вербальної та невербальної серії підручника впливають на специфічні методи збільшення ефективності зв'язків між даними.

Доведено, що навмисне утворення дій та операцій візуального відчуття, творчої уяви, вербального і логічного мислення, декодування семіотичної інформації про країну допомагає деяким авторам підручників завбачити організацію візуальної невербальної серії підручника та через алфавіт та особливу техніку побудувати такий шар у його структурі.

Крім того, часом розробка візуальної невербальної серії підручника базується на англійському фольклорі. Це дозволяє забезпечувати інформацію про особливі риси англійської ментальності. Явища з мовної культури, які символічно поширюються на різні жанри англійського фольклору, відбирають та візуалізують суто англійські реалії. Ці питання піднімають подібні проблеми про дітей та розміщують їх як попередні дискусії, що порівнюють факти та рідну російську культуру.

У підручниках для першокласників ілюстрації виконують роль головного засобу управління, що контролює інформацію з навчального предмета. Вони допомагають учневі оволодіти всіма складовими освітньої діяльності. Особливо ефективний вплив на візуальний невербальний аспект може бути відчутним, коли дії учнів за заданих умов забезпечують, що візуальний невербальний план є зовнішньою підтримкою до головної дії.

Теоретично обґрунтованим є твердження про те, що формування візуального вигляду предмета для першокласника відіграє важливу роль при оволодінні контекстуальними діями сприйняття. Його обробка та призначення призводить до оволодіння об'єктами вербального компонента. Доведено, що сикретична художня складова має адекватні завдання та є змістом культури англомовного підручника, за декількох причин:

- виражає дійсну структуру навчального процесу для дітей.

- містить у собі матеріалізовані, зовнішні дії і забезпечує їх передачу внутрішній схемі;

- є засобом оволодіння всіма компонентами тренувальних вправ;

- виступає способом пізнавальної, комунікативної, естетичної мотивації під час роботи з візуальними невербальними компонентами;

- стає необхідною умовою для визначення цінностей.

Рисами синкретичних художніх компонентів, що входять у головні вправи, є художнє відчуття, гра та застосування творчої діяльності у молодших класах. Технологія роботи з візуальною складовою підручника має бути головною та включати в себе особливі завдання з організаційного процесу візуального підручника.

Усі факти розглянуті у цій статті засвідчують можливість сформування методології для розробки підручників для початкової школи, які відповідають наступним принципам:

Все вищезгадане це можливе розробити методологію для того, щоб конструювати візуальні підручники з англійської мови на основі культура для початкових класів. Така методологія повинна базуватися на наступних принципах:

Візуальна організація підручника має підпорядковуватися завданням з оволодіння візуальними текстами, віковими особливостями учнів, для яких певний підручник призначений, функціонуванню у контексті інших візуальних невербальних серій підручників. Крім того, така організація націлена на покращення оволодіння знаннями на освітньому та академічному рівні. Так, автори підручників з Казахстану

сформулювали поетапне оволодіння візуальною невербальною серією підручника.

Головною умовою для функціонування візуальної невербальної серії підручника мусить стати авторська модель підручника з оптимальною системою кодування, такою, яку реципієнт зможе декодувати. Щоб забезпечити таку роль, вибір вмісту та виражальних засобів візуальної невербальної серії підручника повинен відповідати рівню нормативних функціональних механізмів та рівню учня, який має приблизно сім років досвіду у проявах соціокультурного досвіду і діяльності.

Невербальна візуальна навчальна серія є схожою за формою до англомовної культури, бо об'єкт художнього сприйняття повинен включати у своїй структурі певні факти з англійської культури, обрані у співставленні з завданням оволодіння російськомовною (чи україномовною) культурою. Адже, мова візуальних характеристик декодує наявні в культурі методи художньої інформації, пов'язані з традиційними способами вираження стану мови мистецтва.

Виразні візуальні невербальні серії підручника базуються на основі фактів та явищ англомовної культури. Завдяки цьому візуальна серія набуває певного значення, відбувається співвіднесення між предметом та віком учня, декодуються та пояснюються певні стандартні зв'язки між сполученням

частини і цілого, що є завданням англомовної культури.

Щоб забезпечити належні умови для функціонування візуальної складової у якості незалежного способу навчання комунікативним навичкам, необхідно так структурувати візуальний вигляд вправ та завдань, щоб вони співвідносилися з вербальним текстом навчального посібника та збагачували його. Має бути єдина логіка усіх елементів – структури, історії, ситуацій у кожному томі підручника і довжину фрагментів, орієнтованих елементів, що визначають вправи, необхідні для певного віку.

Висновки

У результаті проведеного дослідження ми прийшли до наступних висновків. Насамперед, візуальна невербальна серія підручника з англійської мови повинна вважатися певним одношаровим художнім знаком, що репрезентує англійську культуру.

Більше того, вкрай важливим є те, щоб інформації у візуальній невербальній серії вибирали і структурували автори підручників з точки зору розвитку, тобто послідовних когнітивних, освітніх цілей процесу навчання іноземної мови з урахуванням вікових особливостей учнів, що зумовлює правильну організацію роботи з підручником у класі.

Посилання

- Ананьев Б. Г. О проблемах современного человекознания / Б. Г. Ананьев. - М.: Наука, 1977. – 379 с.
- Брунер Дж. Процесс обучения / Дж Брунер. - М.: Прогресс, 1962 – 190 с.
- Веккер Л. М. Психологические процессы / Л. М. Веккер. - Л.: Изд-во ЛГУ. - т. 1. - 1981.- 240 с.
- Венгер Л. А. Восприятие и обучение / Л. А. Венгер - М.: Просвещение, 1969. – 340 с.
- Занков Л. В. Метод и организация исследования / Л. В. Занков // Обучение и развитие [под ред. Л. В. Занкова] - М.: Педагогика, 1975. - С. 21-45.
- Зимняя И. А. Психология обучения иностранным языкам в школе / И. А. Зимняя. - М.: Просвещение, 1991.- 222 с.
- Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии в 2-х т. / С. Л. Рубинштейн. - Т.1.- М.: Педагогика,1989. – 483 с.